

ու վառ իղձերով լի մի երիտասարդ, կեանքի և ծշմարտութեան ծարաւ մի հոգի: Դէպի քաղաքակիրթ լուսաւոր աշխարհը՝ գիտութեան ու արուեստի հրաշարուխ աղբիւրից իմաստութեան կաթն ըմպելու: սակայն չէ՞ արուեստական է այդ կաթնը քաղցրացնում է քիմքը բայց ներքին ծարաւը չէ յագեցնում: չէ՞ այդ քաղաքակիրթ աշխարհի մէջ ամենայն օր դէպքեր են տեղի ունենում որոնք բարոյական սնանկութեան յայտարարներ են՝ ապացոյցներ, որ մտքի կրթութիւնը սրտի կրթութեան հետ զուգընթաց չէ գնում այնտեղ, որ ոսկի չէ այն ամէնը, ինչ որ արուեստը փայլեցնել գիտէ: — Դէպի բնութեան զիրկը՝ բայց բնութիւնը սառն է, անտարբեր, ոչ միայն այս մռայլ օրերում, երբ ամպն ու փոթորիկը ձիւնն ու սառցոյն են իշխում գութսը, այլ նաեւ դեղազուարճ գարնան, երբ կանաչում է ու ծաղկում ամենուրեք, բնութիւնը այն ժամանակ է միայն գեղեցիկ, երբ մեր գեղեցիկ զգացումներով հոգի ու շունչ ենք տալիս նորան, ստիպում ենք վերարտադրել մեր սրտի խորքում շարժող գաղտնի յոյզերը: մի կաթիլ այդ յոյզերից աւելի անհուն է և ընդարձակ երբեմն, քան համատարած ծովը մեր առջև: հոգւոյ մի վսեմ թռիչքն աւելի բարձր, աւելի հեռու է սրլանում, քան այն ջինջ կապոյտ երկնակամարը, որ մի տիեզերք է պարփակում իւր մէջ:

Ո՛ր դիմէնք ուրեմն: դէպի անցեալը, դէպի այն հրաշալի պատմութիւններով և մեծանուն հերոսներով հարուստ անցեալը, ուր մանր հոգսերն ու ջնջին արարքները հշտութեամբ մոռացուում են և ամեն ինչ վսեմ, խորհրդաւոր գոյներով է նկարուում, ուր բարին ու չարն ազնիւն ու անարգը արդարութեամբ դատուում են՝ փառք ու պատիժ ստանում: Մական անցեալը մեռած է, մեռած են ամենամեծ հերոսները իսկ ու այլ ևս չեն վերակենդանանայ, անցած են ամենանշանաւոր սխաղագործութիւններն ու մեզ նոր կեանք տալ չեն կարողանայ: Դու միայն ես կենդանի, Կենդանարար Փրկիչ: Զոկանգնած Եկեղեցին է միայն, որ դժոխքի զոհերից չէ յաղթահարուում՝ այն միւր ընդհանրական, սուրբ եկեղեցին, ուր ժողովուում են Զո սուրբ անուան առաջ ծուռն խոնար-

հոյները, չօր հոգւով և ծշմարտութեամբ երկրպագողները: ուր խոստացար լինել և ես միշտ՝ կենդանի և կենդանարար, որ հինը նոր ես դարձնում, ամենակուլ ժամանակը վերանորոգում: որ միշտ մանուկ ես և միշտ ծեր, միշտ ներկայ և միշտ ապագանի, միշտ մօտիկ քեզ կարօտով դիմողներին և ամէնքի կարօտը լցուցանող, որ Զո կենսառատ խօսքով ամենաապագած սրտերն անգամ կակրացնել, թշուառութեան ամենամութ անկիւններում լոյս և մխիթարութիւն սփռել կարող ես: «Տէր, առ ո՛վ երթիցուք, բանս կենաց յաւիտենականաց ունիս»:

Կ. Վ.

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ ՏԱՆՈՂ

ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱԳԱՐՔ:

Երբ այն սրբազան լերան ստորտում Յիսուսի շուրջ կուտուել էր ժողովրդի բազմութիւնը լսելու համար Ծորանից, թէ ո՛ր է, ե՛րբ պէտք է գայ Երկնքի արքայութիւնը, որի մերձ լինելը Ծա աւետել էր, և թէ ի՞նչ պէտք է անեն իրենք այդ արքայութիւնը ժառանգելու համար՝ Ծորա արտասանած առաջին խօսքն էր, «Ծրանի հոգւով աղքատներին, որովհետեւ նոցանն է Երկնքի արքայութիւնը: Դորանով ի հարկ է Ծա չկամեցաւ ասել, թէ իւր ունինդիրների մէջ արդէն կային մարդիկ, որոնք արքայութեան մասնակից էին, կամ իրենք իրենց կարող էին այդ արքայութիւնը ձեռք բերել: աղքատ լինել մի բան չունենալ է նշանակում և ո՛չ ունենալ, իսկ ով Երկնքի արքայութիւնն ունի, ունի արդէն ամենամեծ բարիքը, աղքատ չէ ուրեմն: Մատթ. Է. 11. Յիսուս բոլոր մարդոց անխոր չար է անուանում և չէր կարող մի ուրիշ անգամ առիթ տալ ենթադրելու, թէ նոցա մէջ բարիներ, արդարներ ևս կան: Իւր հրապարակային զործունէութիւնը սկսում է Ծա, ինչպէս և Յովհաննէս Մկրտիչ, բոլոր մարդոց ապաշխարութիւն քարոզելով՝ ապաշխարութիւն

նրա այսինքն հոգեւոր կերպարանախօսութիւնն ու վերանորոգութիւնը Երկնքի արքայութիւն մտնելու համար իբրեւ պայման դնելով չընդունելով ուրեմն որ նոցա մէջ գտնուում էին արդէն արքայութեան համար պատրաստներ: Եւ այսպէս, երբ Եւր իւր աստուածային բերանը բաց է անում Երկնքի արքայութիւն աւետելու՝ Ծորա աչքը կանգ է առնում ոչ թէ այնպիսիների վերայ որոնք այդ բարիքն ունէին: Բոլոր այդանդ կանգնողները կարօտեալներ էին, և Նա ինքը միայն բոլոր բարիքների ամփոփումն, Երկնքի արքայութեան մարմնացումն լինելով կարող էր նոցա կարօտը լցուցանել: ահա բանում է Նա ճանապարհ դորա համար, և այդ ճանապարհով գնալ ու երանութեան հասնել պիտի կարողանային իւր ունկնդիրներից նոքա, որոնք հոգեւոր աղքատ էին, որոնք զգում էին իրենց հոգեւոր կեանքի կարիքներն ու լցուցանել ձգտում: ինչպէս սովորական աղքատները իրենց մարմնաւոր կեանքի կարիքներն են զգում: Ամեն հրէայ գիտէր, որ Աստուծոյ արքայութեան մասնակից լինելու համար Աստուծոյ հաճելի պէտք է լինել, արդար պէտք է լինել սակայն՝ մինչդեռ նոցա կարծիքով ամենից արդարները զպիւրներն ու փառիսեցիկներն էին, որովհետեւ օրէնքի ամեն մի տառը ծընդութեամբ պահում էին և ուրեմն Աստուծոյ շնորհակալութեան արժանի շատ գործեր ունէին կատարած: Զրիստոս մի անգամ ընդ մշտ կամենում է հիւրքած լինել այդ կարծիքը: ցոյց տալով, որ արքայութիւնը միայն նոցա համար է բաց, որոնք իրենց արդար չլինելը գիտեն և իրենից՝ Երկնքի արքայութեան հիմնադրից, պէտք է ձմարիտ արդարութիւն սովորեն և ընդհակառակն ուրեմն փակ նոցա համար միայն, որոնք իրենց արդէն իսկ արդար են համարում:

Արդ, որն է այն արդարութիւնը, որ մարդիկ չունենին և Զրիստոս պէտք է տար — ինչպէս որ իւր քարոզութեան սկզբում այդ արդարութիւնը ընդունելու համար Նա պահանջում է աղքատ հոգի հեզ ու մաքուր սիրտ ունենալ: սգալ, կատարեալ զղման արտասուքներով մեղքերը լուանալ և ամբողջապէս Աստուծոյ կամքի առաջ խոնարհելով Ծորանից մօտիւ արութիւն

սպասել՝ այնպէս էլ, իբրեւ վերջնական նպատակ և եղբայրացութիւն իւր ցոյց տուած արդարութեան, որովում է Մատթ. Ը. զլիս վերջում՝ կատարեալ լինել, ինչպէս որ մեր Երկնաւոր Հայրը կատարեալ է: իսկ պարզելու համար, թէ արդարութիւնը, աղքատ հոգեւոր մի անգամ արմատ բռնելուց յետոյ, ինչ ճանապարհով է զարգանում և մեզ այդ բարձր նպատակին հասցնում: Զրիստոս կարեւոր է համարում բացատրել նախ թէ ինչ նշանակութիւն պէտք է ունենայ այս դէպքում Հին Կտակարանը, ի՞նչ դեր պէտք է կատարէ: Եթէ արդարութեան նպատակն է, որ մենք Աստուծոյ նման կատարեալ լինինք, այսինքն գործենք ամեն պարագայում ինչպէս Աստուած ինքը կգործէր, կամ կկամենար որ մենք գործենք՝ ուրեմն մեզ յայտնի պէտք է լինի նախ Աստուծոյ կամքը, իսկ Աստուած իւր կամքը յայտնել է արդէն Հին Ուխտի մէջ բազմաթիւ պատուիրաններով և պատգամներով: Բնական է ուրեմն, որ ամեն մի հրէայ մեղանից ամեն մէկը հարցնէր. արդեօք Զրիստոսի քարոզած արդարութեամբ վեացուում է Հին Ուխտի օրէնքը, թէ պահում է իւր նշանակութիւնը. Նա պատասխանում է. «Մի՛ համարիք, թէ եկի լուծանել զօրէնս կամ զմարգարէս, ոչ եկի լուծանել, այլ ընդդէմ և եթէ մեզ համար պարզ լինի, թէ Նա ինչպէս է լցուցանում օրէնքը, կպարզուի նաև արդարութեան ճանապարհը:

Ինչպէս այստեղ Աւետարանի լերան մօտ, մի պայծառ խաղաղ օր ժողովուել էին ասաշխարհութեան ու նոր կեանքի կարօտ մարդիկ՝ զալոց երանութեան հոգեպարար աւետեաց խօսքերը լսելու: այնպէս և երբեմն Սինա լեւան հանգէպ Աստուծոյ ընտրեալ ժողովուրդն էր ներկայացել՝ սրբուած ու պատրաստ և լսել ահիւ և զողութեամբ, որոտ ու կայծակի միջից, Երկնաւոր Թագաւորի պատգամները, այդ պատգամներից մէկն էր. «Մի՛ սպանուեալ, կտրուի ու խիստ մի օրէնք, որի անմիջապահ հպանութեան վրայ հսկում է և զանցառութեան համար պատժում նոյն օրէնքը: Զրիստոս ընդունում է հարկաւ, որ այդ օրէնքը իւր Հօր կամքի արտայայտութիւնն է

և պետք է կատարուի ըստ զիտէս որ իւր
Հայրը մի երկրաւոր դատաւոր չէ՝ միայն ար-
տաքին գործողութիւնների վերայ հսկելու և
նոցա համաձայն դատելու ընդունակ այլ որ
շա մարդոց ներքինը ևս տեսնում է և պա-
հանջում որ այնտեղ թաղուած խորհուրդ-
ները նոյնպէս իւր կամքի համապատասխան
լինին և ոչ միայն արտաքին գործերը ուս-
տի Բրիտոս ցոյց է տալիս որ այդ օրէնքն
այն ժամանակ միայն կարելի է կատարեալ
կերպով լցուցած համարել, երբ խեղդում
ենք մեր մէջ ընկերին փնասելու հոգեպէս
կամ մարմնապէս զրկանք հասցնելու ամեն մի
տրամադրութիւն։ երբ ատելութեան և վը-
րէժխնդրութեան փոխարէն մենք լեցուած
ենք սիրոյ և ներողամտութեան զգացումնե-
րով—նոյնպիսի եղբակացութիւն է հանում
շա այն օրէնքի մասին որի նպատակն էր ըն-
տանիքի սրբութիւնը անձեռնմխելի դարձնել
ինչպէս այստեղ անձի կեանքը՝ օրէնքը շու-
թիւն արգելելով ցոյց էր տալիս որ մարդու և
կնոջ մէջ եղած կապը բարոյական է։ Ասոր-
ծողը հաստատուած է և ով ուրեմն այդ կապի
խանգարման պատճառ է լինում մեղանշում
է Աստուծոյ դէմ։ իսկ Բրիտոս բացա-
տրում է որ այդպիսի խանգարումն տեղի է
ունենում ոչ միայն գործով այլ և սրտի
արատաւոր ցանկութիւններով որ ամեն մի
հակաբարոյական շարժում մարդու սրտի մէջ
մեղանշումն է Աստուծոյ առաջ, բաժանում է
ու հեռացնում նորանից, և յաւիտենական
կորստեան արժանի դարձնում։ Բաւական չէ,
ասում է Բրիտոս, որ ամուսնական կեանքը
այդ մարդու քմահաճութիւնների զոհ չլինի,
ինչպէս տրամադրում է մովսիսական օրէնքը՝
պահանջելով որ ամուսնութիւն հաստատելը
և քակելը տեղի ունենայ օրինական սահման-
ներում որոշ պայմանաթիւներով, նախնական
Աստուծոյ կամքին համապատասխան օրէնքն
այն է, այն է կատարեալ ամուսնութիւնը որ
անբախտելի բարոյական կապ է հաստատում
երկու անձերի մէջ և այդպիսով ընտանիքի
սրբութեան, ամեն մի բարոյական կենցաղա-
կարութեան հիմքը դառնում։

Այսպէս, հետեւելով նաև Բրիտոսի յա-

ջորդ բացատրութիւններին՝ ամեն տեղ տես-
նում ենք նոյն սկզբունքը, երբ Աստուծոյ
կամքը մեզ իրրե օրէնք է յայտնուում արտա-
քուստ՝ ուշադրութեան է առնում բնակա-
նարար մեր արտաքին յարաբերութիւնները
միայն և մենք ըստ երևութին կատարած ենք
լինում նորա պահանջը, երբ արտաքին ա-
րարմունքներով համակերպում ենք նորան.
բայց երբ նոյն կամքը արտայայտուում է իւր
բոլոր կատարելութեամբ՝ իրրե մի կենդանի
քարոզ՝ ուղղուած դէպի մեր ներքին աշխար-
հը, իրրե հոգիացած ճշմարտութիւն, որ մեր
սրտի և հոգւոյ հետ է խօսում՝ մենք միայն
մեր բոլոր ներքին տրամադրութիւնները նո-
րա համաձայն ուղղելով կատարած կլինինք
նորա պահանջը, որով և օրէնքը իսկապէս
լցուցած։ Ահա այս ըմբռնմամբ է որ Բրիտոս
ոչ միայն յիշեալ պատուիրանների նկատմամբ
օրէնքը չէ լուծում այլ նաև այն դէպքում
երբ պատուիրում է ամենեւին մի՛ երդնուլ,
կամ մի՛ կալ հակառակ չարին։—Օրէնքի իշ-
խանութիւնը մինչև այնտեղ էր հասնում
միայն որ ճշմարտութեան սկզբունքի դէմ
եղած հրապարակային զանցառութիւնը պատ-
ժել կարող էր։ Նա պահանջում էր, որ մար-
դիկ գոնէ որոշ սահմաններում հնազանդին
այդ սկզբունքին՝ երբ մի սուրբ վկայութեամբ
հաստատել են իրենց խօսքը, զրժեկով չանարգեն
այդ սրբութիւնը։ Բրիտոս ցանկանում է,
որ ճշմարտութիւնը մշտական օրէնք լինի մեր
հոգւոյ համար, մեր ներքին կեանքում, որ
մենք իմանալով թէ Աստուած մեր ամեն մի
խօսքի համար վկայ է արդէն իսկ և թէ ա-
մեն իր երկնքի կամ երկրի վերայ նորանից է
ստանում իւր նշանակութիւնն ու սրբու-
թիւնը, այնպէս չվարուինք, որ կարծես Աս-
տուծոյ վկայութիւնն աւելի պակաս զին ունի
մեր աշխուրդ քան մի ուրիշը, և հետեւաբար
ճշմարտութեան այն օրէնքը որ մեր հոգւոյ
բնական ազատ պահանջը պետք է լինէր՝ նա-
խապաշարումների դերի դարձնելը։—Օրէնքը,
իրրե պաշտպան արդարարութեան, մարդոց
անսանձ չարութեան և վրէժխնդրութեան
ողին զսպելու համար որոշում էր, որ ամեն
ոք իրեն հասցրած չարեաց փոխարէն հաւա-
սար հատուցումն միայն իրաւունք ունենայ

պահանջելու՝ հանած ատամի փոխարէն ա-
տամ հանած աչքի փոխարէն աչքի և ոչ
աւելի։ Թրիստոս բացատրում է, որ իսկա-
կան արդարութիւնն այն ժամանակ միայն
կ'թափաւորէ աշխարհի վերայ, երբ չարու-
թեան դէմ բարութեան զէնքով կռուենք։
մինչդեռ օրէնքը նորանով է հասկանալի դարձ-
նում թէ արդարութիւնը կայ, որ մարդու
կաշուի վերայ զգալ է տալիս արդարութեան
պահանջը՝ քրիստոնէական անյիշաչարութիւնը
և բարութիւնը մինչև սրտի խորքն են թա-
փանցում հոգւոյ աչքի առաջ կենդանի կեր-
պով պատկերացնում թէ ինչքան աւելի
բարձր ու վսեմ է երկնից բլրող սիրոյ,
բարութեան, արդարութեան սկզբունքը՝ մար-
մնական ստոր, եսական կրքերի թելադրած
վրէժնորութիւնից ու չարահամութիւնից։

Այս բոլորից եզրակացնում ենք ուրեմն,
որ Թրիստոսի ցոյց տուած արդարութեան
առանձնայատուկ կողմն է նորա ներքին, հո-
գեւոր բնաւորութիւնը։ Աղքատ հոգին ընդու-
նելով իւր մէջ Երկնքի արքայութեան սերմը՝
պէտք է բեղմնաւորելով աճէր և զարգացէր
Աստուծոյ արդարութեան մի բոյս, որ արժա-
նի լինէր Նորա թագաւորութեան դրախտը
փոխադրուելու։ այդ արդարութիւնը պէտք է
պտուղներ տար, որոնցից իւրաքանչիւրը հո-
գու անմիջական արդիւնքն է, ներքին տրա-
մադրութեան անհրաժեշտ արտայայտութիւնը։
Եւ Թրիստոս իրաւամբ կարող էր ասել թէ
Նա աստուածային օրէնքի ոչ մի նշանխնայ
անպէտք չէր համարում և անկատար չէր թող-
նում որովհետև Նա իւրաքանչիւր մի կէ-
տում թափանցում էր օրէնքի խորքը, որո-
նում էր աստուածային կամքի այն գի-
տումը, որի արտայայտութիւն էր եղել այդ
օրէնքը, և սովորեցնում էր այդ գիտման
համեմատ գործել՝ հոգւով և ճշմարտու-
թեամբ, և ոչ լոկ արտաքին նշաններով։

Այսպէս վարուում է Նա ոչ միայն
բարոյական, այլ և ծիսական օրէնքների
նկատմամբ։ Յայտնի է, որ Փրկիչը պահում
էր իւր ժողովրդի սովորութիւնները, աս-
տուածաշնչական կարգերը, մեծ տօներին
Նա Երուսաղէմ ուխտ էր գնում տաճարը

իւր Հօր տուն էր անուանում վճարում էր
մինչև անգամ տաճարի տուրքը իւր բժշկած
բորոտներին պատուիրում էր քահանայի մօտ
գնալ և Մովսէսի տուած պատուէրները կա-
տարել, կատարում էր հանգիսաւոր կերպով
պատէքը և ինչ սակայն քանի որ ծիսականը
աւելի սերտ կապ ունի արտաքին հանգա-
մանքների հետ, ժամանակի և տեղի պայման-
ներից է կախուած շատ անգամ, և ուրեմն
աւելի շուտ փոփոխուել և զեղծումների են-
թարկուել կարող է քան բարոյականը՝ Նա
ըստ երևութիւն աւելի մեծ չափով ազատու-
թիւն է գործ դնում այստեղ, և հեռանում
մովսիսական օրէնքի դժած սահմաններից։ Նախ
սկզբունքով մերժում է Նա այն ամէնը ինչ
որ բուն օրէնքին չէ պատկանում, այլ փա-
րիսեցիների ու զպիրների աւելացրածն է,
ծերերի աւանդութիւնն է, և ապա պախա-
րակում է այն առաւելութիւնը, որ փարի-
սեցիները տալիս էին ծիսական պատուէրնե-
րին բարոյականի հակառակ (Մկ. Է. 1-15)։
Նա ապացուցանում է, որ այդպիսի վար-
մունքը բոլորովին անհամապատասխան է Աս-
տուծոյ կամաց և օրէնքը լրացնելու փոխա-
րէն իսկապէս քակուում է, ուստի վերականգ-
նում է արգէն մարգարէների քարոզած այն
սկզբունքը, թէ Աստուծոյ համար ողորմու-
մութիւնը աւելի հաճելի է քան զոհը (Ովսե
Ձ. 6։ Մատթ. Թ. 13)։ Եւ մինչ փարիսեցին ա-
ւելի մեծ առաքինութիւն էր համարում այն
բարիքը, որ մի խորայեղացի իւր որդիական
պարտքը, աստուածային տաճարանեայ պա-
տուիրաներից մէկը, կատարելու համար իւր
ծնօղաց վերայ պէտք է գործադրէր՝ տանել
Աստուծոյ նուիրելի տաճարի զանձանակը ձգել՝
Թրիստոս ընդհակառակն պահանջում է, թող-
նել Աստուծոյ սեղանի առաջ բերած նուէրը,
գնալ նախ ընկերի հետ հաշտուել, և ապա
զալ իւր նուէրը մատուցանել (Մկ. Է. 9-13
և Մատթ. Ե. 23-24)։ Դորանով ի հարկ է
Նա չի կամենում ասել թէ դէպի ծնօղը
կամ դէպի ընկերն ունեցած պարտականու-
թիւններն աւելի բարձր պէտք է համարուին,
քան դէպի Աստուած ունեցածները, այլ որ
մենք աւելի ուզիլ կերպով ենք կատարած լի-
նում մեր պարտքը դէպի Աստուած, երբ

Նորա հաստատած բարոյական օրէնքների համաձայն ենք վերաբերուում դէպի մեր մերձաւորները քան երբ արտաքին արարողութիւններով ու նուէրներով կամենում ենք հաճոյանալ Նորան, և որ ծիսական կարգերը այն ժամանակ են միայն պահում իրենց կրօնական նշանակութիւնը, երբ բնական արտայայտութիւն են անկեղծ զգացումների, բարոյապէս մաքուր Սրտի:

Աւետարանն ընծայում է մեզ գոնէ մի գեղեցիկ օրինակ թէ ինչպէս երբեմն նոյն իսկ ուղիղ սկզբունքներով գործադրուած ծիսականը պէտք է գերադաս համարուի առերեւոյթ բարոյականից: Երբ որ Սիմոն Բարթաի տանը աշակերտները նեղացան, թէ ինչու բարեպաշտ կինը թափեց թանկագին իւղը Յիսուսի վերայ, փոխանակ նորա գնով աղքատներին բարերարութիւն անելու՝ Յիսուս յանդիմանեց իւր աշակերտներին իսկ կնոջ արարքն այնչափ բարձրը գնահատեց, որ իւր աւետարանի հետ զուգընթաց ամբողջ աշխարհում պատմուելու արժանի տեսաւ: Դիտե՛ք որովհետեւ, ասում է Նա, աղքատներին բարի անելու մարդիկ միշտ ժամանակ ունին, և եթէ ցանկութիւն լինի՝ միջոց երբէք չի պակասի, բայց հանգիստը լուրջներ կեանքի մեջ, երբ մարդ այնպէս մօտիկ զգայ իրեն Տիրոջ, այնպիսի բուռն կրօնական զգացումներով լեցուած լինի ինչպէս էր անշուշտ իւղաբեր կինը՝ շատ քիչ են պատահում, լուրջներ են դռնայ երբ մարդ իւր զգացումները խօսքով արտայայտել չէ կարող, երբ մի ինքնաբերական անբարբառ արարողութեան մէջ աւելի շատ հոգի և միտք է բովանդակում, քան երկար ու բարակ ծառերի մէջ, և ահա այդպիսի անկեղծ արտայայտութիւններն է, որ գնահատում է Փրկիչն ու իւր աւետարանի սկզբունքը դարձնում՝ ոչ ոգորմութիւնն ըստ ինքեան, իրրեւ արտաքին արարք, և ոչ զոհը, այլ այն զգացմունքը, այն զաղափարը, որ թաղնուում է նոցա յետեւ: Ոյայտ է Նորա շարաթը սուրբ պահելու առթիւ փարիսեցիների հետ ունեցած վեճերը ոչ միայն նպատակ չունին ծէսն իրրեւ անկարեոր ինչ ցոյց տալ, այլ ընդ հակառակն որոշում են նոցա իսկական բնաւորութիւնը: Մարդոյ Որդին տէր լինելով շաքաթու (Մկ-

Բ. 28) դիտէ և գործադրել այն ինչպէս պէտք է՝ ուսուցանել, որ մարդիկ կուգը չդարձնեն իրենց համար նորա սրբութիւնը չզոհեն նորա տառական նշանակութեան առաջ իրենց ամենանուիրական պարտականութիւնները, այլ ըմբռնելով, որ շարաթը մարդու համար է՝ նորա ժամանակը կարգաւորելու, նորա բոլոր գործերի նպատակ և հանգիստ կազմող Աստուծոյ հետ յարաբերութեան սուրբ ժամեր հաստատելու համար՝ գործ դնեն այդ ժամերը յիրաւի իրրեւ հոգեւոր հանգստութեան ժամեր, Աստուծոյ պաշտամանը նուիրուած ժամեր՝ սրտի և ոչ շրթանց ու ձեռաց նուիրաբերութեամբ միայն:

Այնուամենայնիւ Զրիստոսի կազմած համայնքի մէջ Հին Ուխտի բազմաթիւ ծիսական որոշումներն անհրաժեշտաբար անգործագիր պէտք է մնային, շատ բան կար այստեղ, որ իրրեւ հին տիկ աւետարանի վարդապետութեան նոր, եռացող գինին տանել չէր կարող: Զրիստոս նոցա տեղ նորերն է դնում յիրաւի, բայց ոչ եղածը լուծելով, այլ լցուցանելով՝ ստուերականի անցողականի փոխարէն կատարեալը, մշտնջենաւորն ընծայելով: Թէև ծերակոյտի առաջ Նորան դատապարտելու համար բերած վկայութիւնը, թէ Նա Նորուսողմի տաճարը քակելու ցանկութիւն է յայտնել՝ չար և սուտ զրպարտութիւն էր, բայց երբ Նա խոստացաւ այնտեղ լինել, ուր հաւատացողներից երկուսը կամ երեքը միասին կգտնուէին, և նոցա աղօթքը լսելի անել իւր Հօր առաջ՝ գորանով արդէն մարմնաւոր, որոշ տեղի հետ կապուած տաճարի կարեւորութիւնն ըստ ինքեան վերանում էր, Թէև Նա իւրայիններին չէ արգելում զոհեր տանել, ճաշակում է նոցա հետ պասէքի զոհը, բայց այն օրուանից, երբ Նորա անարատ արիւնը խաչի վերայ թափուեցաւ, նոր ուխտ հաստատելով, փրկանք դառնալով շատերի համար՝ ապականացու զոհերի արիւնը կորցրեց բնականաբար իւր նշանակութիւնը, Նորա կանգնած անձեռագործ տաճարի մէջ, ուր պիտի ժողովուէին Հօր հոգեւով և ճշմարտութեամբ երկրպագողները, կատարեալ ազատութիւն է տիրում՝ ինչպէս բարոյական այնպէս և կրօնական զգացումները արտայայտելու և-

դանակի նկատմամբ. որովհետև Հոգին է այս-
տեղ որոշողը և ոչ գիրը:

Ահա և այդ հոգևոր, ազատ կողմն է,
կրկնում ենք, որ, կեանքի բոլոր պայման-
ների համար, կազմում է Զրիստոսի արդարու-
թեան, Նրկնքի արքայութիւն տանող արդա-
րութեան՝ գլխաւոր յատկանիշը, Հին Ատա-
րանի օրէնքի հետ բաղդատելով: Նորա եր-
կրորդ, ոչ պակաս կարևորութիւն ունեցող
յատկանիշն է այն, որ մինչդեռ թէ՛ Հին Ատա-
րանը և թէ՛ առհասարակ ամեն օրէնք,
մարդոց առաջ դնում են բազմաթիւ պատուէր-
ներ, որոնցից իւրաքանչիւրն առանձին առան-
ձին կատարել պէտք է, բոլորը ձգուածում կա-
տարած լինելու համար՝ Զրիստոս մի կենդան
է որոշում, որի շուրջ պտտում են բոլոր օ-
րէնքները, մի ընդհանուր մեծ պատուիրան,
որից լոյս են ստանում որի ուղիղ ըմբռնմամբ
և գործադրութեամբ ըմբռնուած և գործա-
դրուած են լինում բոլոր միւսները — այդ է
առ Աստուած և առ ընկերն սիրոյ միացեալ
պատուիրանը:

Կ. Վ.

ԼԵՒՈՆ ԺԳ. ՊԱՊԸ

Ե Ի

ՊԱՊԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ.

Christliche Welt Թերթի մէջ լոյս է տեսնում
Լեւոն ԺԳ. պապի մի շատ հետաքրքիր կենսագրու-
թիւնը, որից մի քանի տեղեկութիւններ առնելով՝
յառաջ ենք բերում նորա պապական աթոռ բար-
ձրանալու մասին պատմութեամբ, իբրև օրինակ, թէ
ինչպէս են ընտրուում և իշխանութիւն ստանձնում
պապերը:

Լեւոն ԺԳ., որի իսկական անունն եղել է
Ջիօակինօ Պեչչի, ծնուած է 1810 թ.-ի մարտի
2-ին Լատիոնի մի գիւղում՝ ունեւոր հասարակ ծնող-
ներից, թէև 1832 թ.-ին իւր պաշտպան Սալա
կաթգինալի աշխատութեամբ նա իբրև պատրիկ ըն-
դունուել է այսպէս կոչուած Ալբուսական եկեղե-
ցականների ակումբի մէջ, որով նորա առաջ ճա-
նապարհ է բացուել գէպի բարձր. եկեղ. աստի-
ճաններ, Իւր սկզբնական կրթութիւնը ստացել է
նա եզուիտների մօտ, որոնք 1814 թ.-ին ազատուե-

լով Նապոլէոնի ազդեցութեամբ առ ժամանակ ի-
րենց դէմ հանած հալածանքից, արագութեամբ
վերահաստատուել էին իրենց նախկին գիւղերում
և ի միջի այլոց բաց էին արել Վիտերբո քաղա-
քում մի աչքի ընկնող դպրոց, ուր և յաջորդ
տարին ընդունուեցաւ փոքրիկ Ջիօակինօն իւր Յով-
սէփ եղբոր հետ, — Թէ ինչպէս միակողմանի էր ու-
սուցումն այդպիսի կրթարաններում, բաւական է
յիշել մրցանակներով աւարտած մի 16 տարեկան պա-
տանու օրինակը, որ լրջօրէն հարցնում էր, թէ
արդեօք ճշմարիտ է, որ լուսինը քիթ բերան աչք,
ունի: — Ապագայ պապը դպրոցում մնաց մինչև
1824 թ.-ը և, թէպէտ ընդունակ ու յառաջդէմ
իւր պարագմունքների մէջ, բայց կտրուած լինելով
բոլորովին արտաքին աշխարհից, զարգացաւ լոկ
իրև կրօնաւոր, զուրկ ամեն տեսակ կենցառի յոյ-
զերից. այդ է երևի պատճառը, որ նորա, ռոմանա-
ւորով, իւր կեանքի մասին պատմածներն այնչափ
սառն են, արուեստական: — Մինչ այն՝ պապական
աթոռ էր բարձրացել Լեւոն ԺԳ. և եզուիտների
ձեռքն յանձնել Հռոմէական կոլլէջը, որի ա-
ռաջին 1400 ուսանողների թիւում եղան նաև եր-
կու Պեչչիները, Այդտեղ ևս Ջիօակինօն, թէև
առողջութեամբ տկար, յաջողութեամբ աւարտեց
ու ընտելացաւ մանաւանդ ճարտասանական արուես-
տին, ապա 1830 թ.-ին ուսանող գրուեցաւ «Բրի-
գորեան համալսարանին», ուր կրկին եզուիտներն
էին նորա ուսուցչապետները, 1832 թ.-ին նա ձեռք
բերաւ աստուածաբանութեան դոկտորի աստիճա-
նը, 1835-ին մի փառաւոր մրցանակ և 1837 թ.-ին
իրաւաբանութեան դոկտորի աստիճանը, երբ և
քահանայական ձեռնադրութիւնն ընդունեց, Յա-
ջորդ տարին նա իբրև կառավարիչ ուղարկուեցաւ
Իննեվինտ, որ պապերի ողորմելի քաղաքական իշ-
խանութեան ներքոյ ամենախեղճ և խառնակ վիճակ
էր ներկայացնում: այդտեղ շատ շուտով կարողացաւ
ցոյց տալ իւր վարչական ընդունակութիւնները և
նման բարեկարգութիւն մտցնելու համար Պերու-
ջի քաղաքը տեղափոխուեցաւ, ուր շնայած խիստ
աննպաստ հանգամանքներին այնչափ յաջողութիւն
ձեռք բերեց, որ քաղաքացիները ցանկացան յետոյ
նորան եպիսկոպոս ունենալ, Բայց Գրիգոր Ժ. 2. պապը
առանձին բարեհաճութիւն ցոյց տուաւ գէպի նա՝
Բրիւսսէլի պապական Նուէնցիոս նշանակելով
1843 թ.-ին, Դորա համար եկեղեցական աւելի
բարձր աստիճան հարկաւոր էր, ուստի նա եպիս-
կոպոս ձեռնադրուեցաւ և ընդունեց «Դամիէտտի
արքեպիսկոպոս» անուանական տիտղոսը, ճանապար-
հորգութեան միջոցին նա սկսեց փրանսերէն սովո-
րել, որ և մինչև այժմ առանձին սիրով է գործա-
ծում Բրիւսսէլում թագուհու օգնութեամբ նա
յաջող կերպով պաշտպանեց կաթոլիկութեան շահե-
րը և սիրելի եղաւ նոյն իսկ բողոքական Լեոպոլդ Ա.